

בבית המשפט העליון בירושלים בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 3638/99

כבוד השופט ט' שטרסברג-כהן
כבוד השופט ד' דורנר
כבוד השופט ד' ביניש

בפני:

1. אמנון בלומנטל
2. שמונה עשר תושבי שכונת רמת יגאל

העותרים:

נגד

1. עיריית רחובות
2. ראש עיריית רחובות
3. עמותת הליכות חיים
4. שר הפנים

המשיבים:

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה לצו ביניים

ז' בטבת תש"ס (16.12.99)

תאריך הישיבה:

עו"ד טל שרון; עו"ד עינת הורוביץ
עו"ד ברעם (אבינרי) נילי
עו"ד יורם ברסלע
עו"ד אבי ליכט

בשם העותרים:
בשם המשיבים 1-2:
בשם המשיב 3:
בשם המשיב 4:

פסק-דין

השופט ט' שטרסברג-כהן:

רקע עובדתי

1. המשיבה 1 (להלן: העיריה) הקצתה קרקע (להלן: הקרקע), למשיבה 3 - עמותת "הליכות חיים" (להלן: העמותה) בשכונת המגורים רמת יגאל שברחובות. הקרקע הוקצתה ללא תמורה לשם הקמת מרכז רוחני קהילתי להפצת היהדות. מהות הפעילות כפי שצוינה בבקשה, היא "כולל אברכים יום שלם, מרכז רוחני לבעלי בתים ופעילות להפצת יהדות... הרצאות שבועיות וחודשיות, מלווה מלכה ומסיבות ואירועים בתקופת החגים" (להלן: המרכז). משהחלה עבודת הבנייה של המרכז על הקרקע שהוקצתה, קמה התנגדות מצד העותרים להקמת המרכז בשכונתם. העותרים, המשמשים כועד פעולה של חלק מתושבי השכונה, פנו למשיב 2 (להלן: ראש העיר) בדרישה להפסיק הבנייה. משנענו בשלילה על ידי העיריה, הגישו ב-31.5.99 עתירה זו, בה

הוצא ביום 21.7.99 צו על תנאי המכון אל המשיבים לבוא וליתן טעם מדוע לא תבוטל ההקצאה וכן הוצא צו ביניים המורה על הפסקת הבנייה בקרקע. עוד בטרם ניתן צו הביניים, הוצא נגד העמותה צו הפסקת בניה מנהלי בגין חריגות בניה, שהמשיבים לא השכילו לדעת מה עלה בגורלו.

שר הפנים והיועץ המשפטי לממשלה נתבקשו להגיב לעתירה, ולהתייחס לשאלה העקרונית של נוהל הקצאת קרקעות ללא תמורה על ידי רשות מקומית, לגופים חיצוניים לאותה רשות ולנקוט עמדה בדבר אפשרות החלתו של נוהל למתן תמיכות על ידי רשויות מקומיות (להלן: נוהל התמיכות), על הקצאת קרקעות, בשינויים המתחייבים. היועץ המשפטי לממשלה הודיע כי לדעתו הקצאת קרקע ללא תמורה ברשויות המקומיות כמוה כמתן תמיכה, ויש לעגן הקצאות אלה בנוהל מחייב. אלא שנוהל התמיכות אינו מתאים לחול על הקצאת קרקעות, ומשרד הפנים, בהתייעצות עמו, יקבע נוהל מיוחד לעניין זה, על פי עקרונות שכבר גובשו במשרדו, ויעמדו בבסיסו של הנוהל. נוהל כזה טרם נקבע.

2. העמותה הגישה בקשה להקצאת קרקע להקמת המרכז במרץ 96. בקשה זו הועברה לוועדה של העירייה העוסקת באיתור והקצאת קרקעות לצורכי ציבור (להלן: הוועדה) המורכבת מחברי מועצה, נציגי סיעות שאינם חברי מועצה ומהנדס העיר. הוועדה ישבה על המדוכה והחליטה לשוב ולדון בבקשה לאחר סיום במקומות הפעילות הנוכחיים של העמותה. בהמשך, התכנסה הוועדה שנית והחליטה כי יש לאתר שטח מתאים להקצאה לעמותה. העניין הועבר למהנדס העיר לשם איתור שטח מתאים ולאחר שאיתר את הקרקע החליטה הוועדה ובעקבותיה המועצה, על ההקצאה. בעקבות החלטה זו, נכרת הסכם בין העירייה לעמותה, ניתן היתר בניה והחלו עבודות הקמת המרכז. משלא עלה בידי תושבי השכונה לגרום להפסקת הבנייה ולביטול ההקצאה עליה למדו רק כאשר החלה הבנייה, הגישו עתירה זו. לאחר הגשת העתירה אושר הסכם ההקצאה על ידי רוב חברי מועצת העיר ולאחרונה ניתן גם אישורו של שר הפנים.

תמצית טענות הצדדים

3. לטענת העותרים, נפלו פגמים בהליך הקצאת הקרקע על ידי העירייה, הן בדרך קבלת ההחלטה בדבר ההקצאה, הן בסבירותה והן באופן אישור הסכם ההקצאה ובהליך מתן היתר הבנייה לעמותה. לעניין דרך קבלת ההחלטה ואי סבירותה טוענים העותרים, כי ההחלטה והאישורים נתקבלו ללא דיון ענייני וללא נתינת הדעת לכל השיקולים הנוגעים לעניין. לטענת העותרים היה על העירייה לשמוע דעתם של התושבים לפני קבלת ההחלטה, דבר שלא נעשה והעירייה גם לא נועצה בגורם בלתי תלוי. עוד נטען כי ההחלטה להקצות את הקרקע לשם הקמת מרכז חרדי בשכונה שרוב תושביה חילוניים איננה סבירה. לטענת העותרים, קיבלה העירייה את

ההחלטה ללא בדיקת צרכי השכונה, אל מול ייעודו של המרכז והשפעת פעילותו על רווחת תושבי השכונה ואורח חייהם. זאת ועוד, העיריה לא בדקה חלופות קרקע אחרות עבור המרכז טרם קבלת ההחלטה להקימו בשכונתם. באשר לטענה בדבר פגם בהסכם ההקצאה, העותרים טענו לאי קבלת חוות דעת משפטית ואישור השר, כמו גם לקיומם של פגמים במתן היתר הבנייה, אולם בינתיים תוקנו ליקויים אלה והטענות אינן עומדות עוד על הפרק.

4. העיריה, בתגובתה, דוחה את טענות העותרים. לטענתה, לא נפל פגם בהליך קבלת ההחלטה בדבר הקצאת הקרקע. ועדת ההקצאות בדקה את העמותה והיה בידיה מידע לגבי אופייה ופעילותה עת החליטה להיענות לבקשת ההקצאה. כמו כן, נבדקו חלופות על ידי מהנדס העיר שקבע כי הקרקע נשוא העתירה היא המתאימה ביותר להקצאה לצרכי העמותה. עוד טוענת העיריה כי התושבים נשמעו בישיבת מועצה שנערכה לאחר הגשת העתירה, למרות שלא היתה להם זכות שימוע. לדעת העיריה, מהיכרותה את פעילות העמותה, לא יאה בהקמת המרכז כדי לפגוע באורח חייהם החילוני של התושבים. לטענתה, השיקולים שנשקלו הינם אזוריים וכלל עירוניים ולא היה מקום לשקול את צרכי תושבי השכונה בלבד. בהתייחס לטענה בדבר פגמים באישור הסכם ההקצאה, טוענים המשיבים, כי לפי החוק, אין צורך באישור רוב חברי המועצה ושר הפנים לצורך מתן תוקף להסכם וממילא בדיעבד התקיימו תנאים אלה.

עמדת היועץ המשפטי לממשלה

5. בפתח דברי אביא את עיקרי עמדת היועץ המשפטי לממשלה, שבמשרדו התגבשו עקרונות שישמשו כבסיס לנוהל מחייב. כאמור, הנחת המוצא של היועץ המשפטי היא, כי הקצאת קרקע ללא תמורה, כמוה כמתן תמיכה וכי יש לעגן ההקצאה בנוהל מחייב. הנוהל יחול רק על הקצאות פטורות ממכרז, לגופים פרטיים ועמותות. ההקצאה תוגבל רק לצרכים חיוניים, על פי פרמטרים ותנאי סף שיבטיחו ניצול מיטבי של הקרקע, אל מול הדרישה. "כך לדוגמא, אם תתקבל בקשה להקצאת הקרקע לבית כנסת עבור עמותה פלונית, בצד בחינת הצורך בהקמת בית הכנסת המבוקש, תצטרך העמותה להוכיח שהמבנה ישמש מספר מינימלי של מתפללים או משתמשים אחרים...". רשימת הצרכים והפרמטרים יקבעו על-ידי הדרג המקצועי של הרשות המקומית ויובאו לידיעת הציבור. הליך ההקצאה יאופיין בשקיפות ובתחרות בין הצרכים השונים. כוונת הקצאה תפורסם על-ידי הרשות המקומית שתבדוק את ההצעה ותתייעץ עם הגורם המתאים במרכז השלטוני. הבקשות תדורגנה לפי סדר עדיפויות. ההקצאה תהיה מוגבלת בזמן. השר יבחן עמידה בנוהל ההקצאה.

בהודעת היועץ המשפטי לממשלה נאמר עוד כי הנוהל המוצע, יחול מיום פרסומו, עם זאת, מוסיף הוא כי "מובן כי הקצאת קרקע על ידי רשות מקומית, ככל פעולה שלטונית, תבחן בהתאם לעקרונות הכלליים של המשפט המנהלי, עליהם מבוססים גם עקרונות הנוהל שפורט לעיל". ואכן העניין שלפנינו ייבחן על פי עקרונות כללי המנהל התקין שהתגבשו בפסיקתנו.

סמכות ההקצאה

6. הקרקע בענייננו, יועדה על פי תכנית בנין עיר למטרות ציבוריות. לא פורט בתכנית יעודה הספציפי למטרה לשמה הוקצתה לעמותה. הצדדים שלפנינו אינם חלוקים בשאלת סמכותה של העיריה להקצות את הקרקע שבבעלותה, לצורכי ציבור ובמסגרת זו, בעיקרון, אין מניעה להקצותה לעמותה, שהיא עמותה רשומה, המייעדת את הקרקע לצורכי ציבור. המחלוקת סבה על דרך הפעלת סמכות ההקצאה.

אכן, הדין מסמיך את העיריה לעשות פעולות שונות בקרקע שבבעלותה. בין היתר, מוסמכת העיריה למכור קרקע, להשכירה ולהרשות שימוש בה (סעיף 188 לפקודת העיריות [נוסח חדש]; (להלן: פקודת העיריות)). אלא, שלפני התקשרות בחוזה להעברת מקרקעין, מחובתה של העיריה לערוך מכרז (סעיף 197 לפקודת העיריות). אמנם בענייננו מוסכם כי מדובר בחריג ולא חלה חובת מכרז, אולם חובה זו הקיימת ככלל, ממחישה את החשיבות המיוחדת להעברת מקרקעין ואת מעמדה של העיריה כגוף נבחר, המשמש כנאמן הציבור בכל פעולותיו. נאמנות זו מחייבת את העיריה להפעיל את סמכותה מתוך דאגה לאינטרס הציבורי (בג"צ 59/88 צבן נ' שר האוצר, פ"ד מב(4) 705, 706). ואם בדרך כלל כך, קל וחומר בעניין הקצאת מקרקעין שהם המשאב החשוב שבמשאביה. מעמדה וחובותיה של רשות מקומית באשר לטיפול במקרקעין שבבעלותה, ניתנים להילמד על דרך גזירה שווה ממעמד רשויות המדינה האחרות המחזיקות במקרקעי המדינה. על אף חשיבותם הציבורית של המקרקעים שבידי הרשויות, אין החוקים הרלבנטיים לעניין ניהול מקרקעי המדינה, כמו גם לעניין ניהול מקרקעי העיריה, מפרטים את תוכן המדיניות הקרקעית אותה צריכה הרשות לנקוט ואינם מספקים כל הנחיות בדבר השיקולים הנוגעים להפעלת הסמכות לעריכת דיספוזיציות במקרקעין. על חסר זה נמתחה ביקורת, לה אני שותפה (ע"א 585/68 וייראוך נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד כ"ג(1) 491, 494; ע"א 5042/96 כהן נ' מינהל מקרקעי ישראל, סעיף 16; י' דותן הנחיות מנהליות (תשנ"ו) 317-315, ה"ש 41 וגם י' זמיר, "הסמכות המנהלית", משפט וממשל א (תשנ"ב) 81, 90). למרבית התמיהה, לא קיימות הוראות נוהל בעניין הפעלת סמכויותיהן של עיריות בכל הנוגע להקצאת קרקעות שבבעלותן. ראוי הוא שהיועץ המשפטי לממשלה ידאג לכך שייקבע נוהל הקצאות, ללא דיחוי, ברוח האמור בהודעתו, וזאת כדי למנוע הקצאות שלא כדין. אלא שחסר זה אינו מותיר את הרשויות בחלל ריק. כרשות נבחרת על העיריה להפעיל סמכותה על פי האינטרס הציבורי וטובת הכלל המשמשים "עמוד האש" המדריך את

פעולתן של הרשויות כולן (ע"א 5042/96, לעיל, סעיף 21). החלטותיה של המועצה לעניין הקצאת קרקע, הן החלטות מנהליות והליך קבלתן כפוף לכללי הנוהל התקין. גם בהיעדר הוראה בדיון ובנוהל בדבר המדיניות הראויה וההליך התקין בו יש לנקוט לצורך הקצאת קרקעות, עדיין כפופה הרשות המקומית לכללי המנהל התקין (י' זמיר, הסמכות המינהלית (תשנ"ו, כרך א') 372). כללים אלה, חלים על החלטות מועצת העיר, שהיא רשות נבחרת המתפקדת "כמעין קהילה מדינית הנוטלת על עצמה מגוון תפקידים רחב..." (בג"ץ 2838/95 גרינברג נ' המועצה המקומית קצרין, פ"ד נג(1) 1, 13 ג) וגם על ועדותיה המסייעות לה במילוי תפקידה (י' זמיר, לעיל, כרך ב', 542).

נוהל

7. כאמור, לא קיים נוהל הקצאת קרקעות של רשויות מקומיות ואף שנוהל זה מתגבש כיום, יש לדאוג לגיבושו ללא דיחוי, כפי שנעשה לגבי נוהל מתן תמיכות, שגובש ב"נוהל למתן תמיכות על ידי רשויות מקומיות" (י"פ התשמ"ה, עמ' 2275). אומר היועץ המשפטי לממשלה, דאז, פרופ' זמיר, בהתייחסו לתמיכת המדינה במוסדות ציבור, דברים היפים לענייננו:

"מתן תמיכה מאוצר המדינה ללא מבחנים מנחים בשאלה מי ראוי לקבל תמיכה, ומה שיעורה של התמיכה בכל מקרה, לא זאת בלבד שיש בו כדי להביא לבזבז כספי המדינה, אלא הוא עלול להשחית את המידות ולערער את האמון של הציבור במערכת השלטון... לפיכך יש לעמוד על כך שלא תינתנה תמיכות מכספי המדינה למוסדות ציבור אלא על-פי מבחנים ענייניים ושוויוניים." ("מבחנים למתן תמיכות על ידי הממשלה למוסדות ציבור", הנחיות היועץ המשפטי לממשלה כרך ב' 21.570 (1.12.85)).

(וראו גם: בג"ץ 780/83 ישיבת תומכי תמימים מרכזית ואח' נ' מדינת ישראל ואח' (לא פורסם)); א' דה-הרטוך "תמיכת המדינה במוסדות ציבור- לבלוב הכספים הייחודיים" משפטים כט (תשנ"ח) 75).

8. דעתו של מבקר המדינה היא, כי יש להחיל את נוהל התמיכות גם על הקצאת קרקעות (דו"ח הביקורת על מתן תמיכות למוסדות על ידי רשויות מקומיות, התשנ"א 1991-, עמ' 114-112). לא כן סבור היועץ המשפטי לממשלה שהודיענו בהודעתו, כי הנוהל למתן תמיכות איננו מתאים להקצאת מקרקעין.

כך או כך, נראה, כי איננו נדרשים לנוהל זה או אחר לצורך הקביעה כי הקצאת מקרקעין חייבת להיעשות על פי כללים וקריטריונים הוגנים, שוויוניים, ברורים ענייניים וגלויים ועל פי שיקולים ענייניים סבירים ומידתיים. אלה מהווים אבן פינה בקיומו של מינהל תקין המשרת את הציבור נאמנה (בג"ץ 59/88 צבן נ' שר

האוצר, פ"ד מב(4) 705, 706; בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(1) 258, 272-ז, 274-ב; בג"ץ 1438/98 התנועה המסורתית נ' השר לענייני דתות, תק-על 99(3) 1709; א' בנבנשתי "'נפרד אבל שווה" בהקצאת מקרקעי ישראל למגורים" עיוני משפט כא (תשנ"ח) 769, 792-793. יפים לענייננו דבריו של הנשיא שמגר:

"מקרקעי הציבור צריכים להתנהל לפי אמות מידה ממלכתיות. אימוץ אמת מידה כאמור הוא בגדר חובתן של רשויות ציבור בכל ענייניהן, ועל אחת כמה וכמה ככל שהדבר נוגע לטיפול ברכוש שהוא בבעלותו של הציבור כולו. תירגומן של אמות המידה האמורות לאופני התנהגות מצביע, בין היתר, על החובה לנהוג בהגינות ובשוויון ועל פי כללי המינהל התקין." (בג"ץ 5023/91 פורז נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד מו(2) 793, 801; ההדגשות במקור)

9. כאן ברצוני לציין כי הליכי ההקצאה ללא תמורה של קרקעות העיריה, שהן קרקעות הציבור והקריטריונים המנחים לעניין זה, חייבים להיות מיושמים לגבי כל פרוייקט של מטרת הקמתו מוקצית קרקע של העיריה. כך הוא אילו עמדו להקצות את הקרקע לצורך הקמת מגרש כדורגל, כך הוא אילו נעשתה ההקצאה למוסד חילוני במרכזה של שכונה דתית בעיקרה וכך הוא בענייננו. ביישום כללי המינהל התקין על הקצאה שכזו, אין אני נדרשת לחוות דעתי בשאלה אם פרוייקט כזה או אחר מתאים להיות מוקם בשכונה זו או אחרת ואם המרכז בענייננו מתאים להיות מוקם בשכונה בה מתגוררים העותרים. כל שהביקורת השיפוטית עושה במקרה זה, הוא בדיקת תקינותו של הליך ההקצאה.

ההליכים הראויים

10. המצבים שבהם מחליטה העיריה להקצות קרקע שבבעלותה למטרה זו או אחרת, מגוונים הם. לא בהכרח יש להחיל על כל החלטה המתקבלת למטרה זו, את אותם הכללים והקריטריונים המנויים בפסק דין זה. לא הרי שימוש על ידי העיריה בקרקע שבבעלותה שיועדה לצרכיה היא שהם צורכי הציבור או הקצאת קרקע לגוף עירוני לשם הקמת מבנה לצורכי ציבור בהתאם לייעוד שבתוכנית בניין עיר, כהרי הקצאת קרקע ללא תמורה לגוף פרטי להקמת פרוייקט לצרכיו הוא. לא הרי הקצאת קרקע לצורך הקמת פרוייקט שצוין ספציפית במסגרת ייעוד הקרקע בתוכנית בניין עיר, כהרי הקצאת קרקע שיועדה לצורכי ציבור ללא ציון צורך ציבורי מסוים ומוקצית לגוף פרטי ללא תמורה.

כל החלטה מנהלית, חייבת להתבסס על תשתית עובדתית בדוקה. בהיעדר תשתית עובדתית ראויה, אין בידי הרשות אפשרות לשקול ולשקלל את כלל האינטרסים המשמשים בזירה (בג"ץ 4733/94 נאות ואח' נ' מועצת עיריית חיפה ואח', פ"ד מט(5) 111, 129-ז; בג"ץ 297/82 ברגר נ' שר הפנים, פ"ד לז(3) 29, 49; בג"ץ 2013/91 עיריית רמלה נ' שר הפנים, פ"ד מו(1) 271, 279-ד; בג"ץ 802/89 נסמאן נ' מפקד כוחות צה"ל בחבל

עזה, פ"ד מד(2) 601, 606). הקצאת משאבי ציבור לצורכי ציבור, נועדה לקדם פעילות לטובת הציבור ועל הרשות לבדוק את צורכי הציבור בטרם מוקצים על ידה משאבים לגופים אלה או אחרים (בג"צ 175/71 פסטיבל למוסיקה אבו-גוש קרית-יערים נ' שר החינוך והתרבות ואח', פ"ד כה(2) 821, 829-830א). כך בדרך כלל, וכך-מקל וחומר- לעניין הקצאת קרקע לצורכי ציבור על ידי העיריה, לגוף פרטי, ללא מכרז וללא תמורה. ברי, כי על הרשות לברר מה הם צרכי הציבור באזור בו מצויה הקרקע להקצאה ולבחור בגוף המתאים ביותר למילוי הצרכים הציבוריים על הצד הטוב ביותר.

פרסום ושימוע

11. נדבר ראשון בהליך הקצאה תקין, הוא הפרסום. חובת הפרסום היא פועל יוצא מן השקיפות הנדרשת לצורך תקינותו של ההליך המנהלי (על חשיבותה של השקיפות בפעילותה של הרשות, ראו: רע"פ 1127/93 מדינת ישראל נ' קליין ואח', פ"ד מח(3) 485, 516). חובת הפרסום של ההליך המינהלי נגזרת מאופייה הדמוקרטי של המדינה, מחובת הנאמנות של נבחרי הציבור ומזכות הציבור לדעת (בג"ץ 1601/90 שליט נ' פרס ואח', פ"ד מד(3) 353, 364-365). חשיבות הפרסום מקבלת משנה תוקף שעה שמוקצים משאבי ציבור לגוף פרטי או לעמותות, בפטור ממכרז וללא תמורה וזאת, לשם מניעת חשש להענקת טובות הנאה למקורבים ולתומכים (א' רובינשטיין, המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל (כרך א', תל-אביב, תשנ"ה) 667; א' דה-הרטוך, לעיל, 75, 106). בפרסום כוונתה של מועצת העיר להקצות קרקע לגוף מסוים או לצורך מסוים ובפרסום הקריטריונים לכך, יש כדי לאפשר ביקורת ציבורית ושיפוטית על הנעשה בכספי הציבור ובמקרקעיו, ולהבטיח הקצאה השומרת על האינטרס הציבורי (א' בנבנשתי, לעיל, עמ' 797-798). יש בכך גם משום מתן אפשרות להתמודדות הוגנת על משאבי הציבור שבידי העיריה, ועל הקצאת משאבים אלה, לצרכיו האמיתיים של הציבור.

12. כאשר ההקצאה משליכה על תושבי השכונה ויש בה כדי להשפיע על אורח חייהם ועל איכות חייהם וכאשר יכול וישנם מעוניינים נוספים שבידם להציע הצעות לשימושים שונים בקרקע לצרכי ציבור או קרקע אחרת לצורך הפרוייקט המוצע, יש לפרסם את עניין ההקצאה ולאפשר להם להשמיע ולומר דברם (בג"ץ 3/58, 9/58, ברמן נ' שר הפנים, פ"ד יב(2) 1493, 1508). על ידי מתן זכות טיעון, נשמר אמון הציבור בנבחרי, מתאפשרת הבאת תשתית עובדתית מלאה בפני הרשות ומובטחת קבלתן של החלטות ראויות (א' בנבנשתי, לעיל, עמ' 791 - 793, 798; י' זמיר, לעיל, (כרך ב) עמ' 794 - 795). לשם מיצוי אפשרות הטיעון, זכאים התושבים לעיין במסמכי הרשות (בג"ץ 337/66 פיטל נ' פקיד השומה, פ"ד כא(1) 69; י' זמיר, לעיל, (כרך ב) עמ' 879 ואילך). בעקבות שמיעת התושבים, יש לקיים דיון ענייני ורציני בכל ההיבטים של ההקצאה, לשקול את כל השיקולים הרלבנטיים, להתייחס לטענות שהושמעו ולאזן בין הצרכים השונים. רק בדרך זו יכולה להתקבל החלטה ראויה ורק בדרך זו נשמרים כללי המנהל התקין. על הדיונים להשתקף בפרוטוקולים, שחובת ניהולם נגזרת מן הדין

(סעיף 52 לתוספת השניה של פקודת העיריות [נוסח חדש]) לתושבים זכות עיון בפרוטוקולים (סעיפים 1 ו-2 לחוק חופש המידע, התשנ"ח 1998-; סעיף 58 לתוספת השניה של פקודת העיריות [נוסח חדש]). זכות זו מאפשרת ביקורת של ההחלטה (בג"ץ 954/97 ע"ד ד"ר שלמה כהן נ' ראש לשכת עורכי הדין, פ"ד נב(3) 486, 519ג, 520א, 521).

היועצות

13. אמצעי נוסף ליצירת תשתית מוצקה לקראת קבלתה של החלטה מנהלית ראויה ולמניעת שיקולים זרים ופוליטיים, היא היועצות במקרים המתאימים, בגורמים מקצועיים (י' זמיר, לעיל, (כרך ב) עמ' 857-858; א' בנבנשתי, לעיל, 769, 797-798). כך נקבע גם בסעיף 5.5 לנוהל למתן תמיכות על ידי רשויות מקומיות, שעקרונותיו יפים לענייננו.

מן הכלל אל הפרט

החלטות הועדה והמועצה

האם עמדה העיריה בקריטריונים הראויים ובכללי המינהל התקין?

14. הליך ההקצאה בענייננו החל בכך שהעמותה הגישה לעיריה טופס בקשה להקצאת קרקע, בה צוינו פרטי העמותה, פרטי הבקשה והקצאות קודמות להן זכתה. לבקשה צורפו מסמכים המעידים על אופייה של העמותה. בקשת ההקצאה לא פורסמה ולא הובאה לידיעת הציבור וכך גם הכוונה להקצות את הקרקע לעמותה למטרת הקמת המרכז וכך גם הליכי ההקצאה לפני קבלת ההחלטה.

15. העיריה העבירה את העניין לועדה שהקימה מכוח סעיף 150 לפקודת העיריות, לבחינת בקשות להקצאת קרקע. על פי הוראת הסעיף ועל פי תכלית הסמכת העיריה להקים ועדות למטרות שונות, תפקידה של הועדה הוא תפקיד מיעוץ ומועצת העיר אינה רשאית להעביר את סמכות ההחלטה לידיה (ע"פ 103/60 פרושנסקי נ' תיק, פ"ד יד(2) 1666, 1669 ז'). על כך ניתן ללמוד גם מסעיף 166(ה) לפקודת העיריות הקובע כי החלטות הועדות טעונות אישור המועצה. המועצה איננה "חותמת גומי" להמלצות הועדה ושיקול הדעת בקבלת החלטה נותר בידיה (י' זמיר, לעיל, עמ' 545; בג"ץ 347/84 עיריית פתח תקווה נ' שר הפנים, פ"ד לט(1) 813, 820 ב-ג). בענייננו, אישרה הועדה את הקצאת הקרקע לעמותה ומועצת העיר אשרה את

הפרוטוקולים של הועדה. לא ברור מן החומר מה חלוקת תפקידים היתה בין הועדה ובין המועצה ומה היה על הועדה לבדוק כדי שתוכל להמליץ בפני המועצה את אשר המליצה. העיריה לא קבעה קריטריונים להקצאת קרקעות וגם לא קבעה כללים להנחות בהם את הועדה ואת עצמה בהקצאת קרקעות העיריה לצורכי ציבור, ללא תמורה, לגופים שמחוצה לה.

16. עיון בפרוטוקולים של הועדה מגלה החלטות לקוניות ביותר. בהחלטת הועדה מיום 27.6.96 בה "נדונה" לראשונה בקשת העמותה נאמר:

"8. הליכות חיים-לב אחים.
המבקש: צבי שוורץ.
הבקשה: דונם 490- איש בשבוע
המבקש: מרכז העיר.
החלטה:
לשוב ולדון לאחר סיור במקום הנוכחי בתיאום עם מר שוורץ."

בישיבה הבאה מ- 9.9.96 נתקבלה החלטה על ידי הועדה כדלקמן:

"2. הלכות חיים-לב אחים-דיון חוזר
המבקש: צבי שוורץ
תוכן הבקשה: מרכז רוחני-כולל אברכים לימוד יום שלם הרצאות
שבועיות בערבים. מרכז אירועים ומסיבות לכ-490 משתתפים
בשבוע.
החלטה:
לקבל החלטה עקרונית לאתר מקום מתאים ולהביא לאישור
הועדה."

בשלב זה הופנה העניין למהנדס, שלטענת העיריה - ומבלי שיש לכך אסמכתא במסמך כלשהו - איתר את החלקה כמתאימה ביותר להקצאה לאור מיקומה, גודלה ויעודה לצורכי ציבור על פי תוכנית בינוי ערים ולאחר בדיקת חלופות. בעקבות זאת, באה החלטת הועדה מ- **21.5.97** בה נאמר:

"2. לב אחים
דיון חוזר.
החלטה:
גוש 3705 חלקה 466
להקצות את חלקת הבאר (משפ' גבריאילוב ליד שכ' רמת יגאל)"

אם ניתן ללמוד מן הפרוטוקולים הנ"ל ומן ההליכים שנקטה הועדה, דבר על שיקוליה, עולה מהם, כי הועדה נתנה דעתה אך ורק להיבט של צורכי העמותה והתאמת הקרקע לתכלית שהעמותה ייעדה לה. למותר לציין כי אלה אינם השיקולים הבלעדיים ואף לא השיקולים המרכזיים שעל הועדה לשקול בעת קבלת החלטה על הקצאת הקרקע. לא עולה מן הפרוטוקולים כי נבדק "הצורך בהקצאה" כנטען על-ידי העיריה. לא עולה שהיתה "הכרות אישית את פעולת העמותה" ולא עולה כי ועדת ההקצאות "בחנה אלטרנטיבות שונות תוך שהיא מודעת לבקשות אחרות המונחות לפניה", כנטען על ידי העיריה. מהנדס העיר, שיעץ לוועדה בעניין

איתורה של חלקה מתאימה, שקל שיקולים תכנוניים בלבד. מכאן, שההחלטה שנתקבלה אינה פרי שקילת כלל האינטרסים המשמשים בזירה, תוך התייעצות ראויה עם הגורמים המתאימים.

17. המועצה ישבה על המדוכה אחרי כל אחת משיבות הועדה שאזכרו לעיל וכל שעשתה בכל אחת משלוש הישיבות שקיימה, הוא, כלשון הפרוטוקול, "אישור פרוטוקול הועדה להקצאת קרקעות מס' ...", או "מיום..." כשהתייחסות היא לשלוש החלטות הועדה שצוטטו לעיל. לא הובאו בפנינו פרוטוקולים של המועצה המשקפים דיונים כלשהם בנושא ההקצאה. לפיכך, לא ברור כלל אם ומה שקלה המועצה לקראת קבלת ההחלטה לאשר את הפרוטוקולים הנ"ל. אל מול החובות המוטלות על עיריה בהפעילה סמכויותיה וביניהן הסמכות להקצות קרקע, ניצב אישור סתמי ו"שותק", באשר העיריה איננה אומרת את דברה אלא מאשרת כ"חותמת גומי" את הפרוטוקולים של הועדה שיש בהם מעט מן המעט, לבד מן ההחלטה עצמה. על מידת אי הענייניות של הדיונים, ניתן ללמוד גם מתצהיריהם של ארבעה חברי מועצה שהוגשו בעתירה זו, מהם עולה, כי לא היו מודעים כלל ל"מהותו, למורכבותו ולהיקפו של השימוש בקרקע המיועדת להקצאה..." וכי לו היו מודעים למטרת ההקצאה היו מצביעים נגדה.

18. מאחר והעיריה לא שקלה בעצמה שיקולים ענייניים, ממילא לא מצאו ביטוי בהליך קבלת ההחלטה, השיקולים של טובת התושבים, צרכי השכונה, צרכים אחרים עדיפים לשכונה, צרכי העיר, התאמת המרכז לאופי השכונה, השפעת ההחלטה על איכות החיים ואורחות החיים של התושבים, האפשרות למקם את המרכז באזור אחר לאור השיקולים האמורים, השאלה אם המרכז אמור לשרת את תושבי השכונה או אנשים מרחוק יבואו ושיקולים אחרים. בכך חטאה המועצה לחובתה לנהוג בחלוקת משאביה על פי כללי מנהל תקין. בכך גם חטאה לחובת השקיפות, באשר לא זו בלבד שלא נתנה פרסום ולא נתנה הזדמנות לבעלי עניין לקבל מידע על הנעשה, אלא גם נפגעה זכותם של אלה להשמיע דברם ולהשפיע על ההחלטה. יפים בהקשר זה דבריו של הנשיא שמגר:

"...אין שוויון סיכויים לזכות במקרקעין אם המקרקעין מחולקים לעמותות ללא פרסום, הרשמה ותחרות. במקרה שלפנינו לא הובאה לפנינו כל הצדקה עניינית לפסוח על הפרסום והתחרות ובהחלטה להקצות קרקע ללא תחרות אין אלא ביטוי לשלילת הזדמנות שווה מעמותות אחרות. כאמור, אין נפקא מינא אם יש ממש בטענת ראש העירייה שעמותות רבות זכו בעבר בהקצאה ללא תחרות: חובה לנהוג לפי כללי המינהל התקין ותוך הקפדה על שוויון הסיכויים ואם ננקטה בעבר דרך פסולה, הרי יש להפסיקה מן העת שנתגלתה" (בג"ץ 5023/91, בשג"ץ 5438,5409/91 פורז ואח' נ' שר הבינוי והשיכון ואח', פ"ד (2) 802 (1)

19. לתושבים נודע על ההקצאה ותכליתה לקראת מרץ 99, לאחר שהעמותה החלה בבניית המרכז בפברואר 99. מרגע זה התארגנו התושבים והחלו בהתכתבות אינטנסיבית עם ראש העיר, בעצמם ובאמצעות עורך דין. הם הגישו עצומה חתומה על ידי מספר רב של תושבים, ערכו הפגנות, נפגשו עם ראש העיר שאמר כי ההחלטה תיבחן שוב ומיד כשקיבלו תשובה לפיה נשארת ההקצאה בעינה, הגישו עתירה זו במאי 99. כמו כן, פעלו הם להפסקת הבנייה וגרמו להוצאת צו הפסקת בניה מנהלי בחודש יוני 99, וביולי ניתן על ידי בית משפט זה צו ביניים המונע המשך בנייה.

פעולות שלאחר הגשת העתירה

20. לאחר הגשת העתירה, נעשו על-ידי המועצה ניסיונות לתקן את אשר עוות. נערך "שימוע" מאוחר, לאחר שנתקבלו ההחלטות והוחל ביישומן על ידי בנייה בשטח. ככלל, ה"שימוע" המאוחר, אינו תחליף לשימוע מוקדם, הן בשל הקושי לשנות דעתה המגובשת של הרשות והן בשל הקושי שלה להודות בטעותה. שימוע מאוחר פוגע במראית פני הצדק ובאמון הציבור כלפי המינהל וככזה אין הוא ראוי (בג"ץ 120/79 אינגמן נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(1) 113, 118 ב'; בג"ץ 2911/94 באקי נ' מנכ"ל משרד הפנים ואח', פ"ד מח(5) 291, 305). עם זאת, מאחר והמועצה ביקשה לתקן את מחדלה, היה עליה לעשות כן לא על מנת לצאת ידי חובה, אלא בלב פתוח ובנפש חפצה, ולשקול בכובד ראש את הטענות המועלות בפניה. לא כך היה השימוע שנעשה לאחר מעשה, ולאחר הגשת העתירה. התושבים הגיעו לשיבת מועצה ב-2.6.99, לטענתם ללא הזמנה, בה לא עמד כלל על סדר היום נושא ההקצאה. התושבים השמיעו את טענותיהם, אלא שלא נערך דיון ענייני על ידי המועצה. וכך קוראים אנו בפרוטוקול מאותה ישיבה מפי ראש העיר: "אני ממשיך את הישיבה, ותרשו לי, מבלי לפתוח דיון בעניין הזה [ההדגשה שלי- ט.ש.כ.].... ואולי אין מקום להתנגד כי הרי לא אנחנו אישרנו את הבנייה הזאת, וזה לא על סדר היום היום [כך במקור] מבחינתנו האם לאשר בניה שם או לא לאשר בנייה. זה הליך שהחל ואושר...". שימוע זה לאו שימוע הוא. אלא שגם אם יש לראות בו שימוע, לא אירע בעקבותיו מה שצפוי היה לקרות, דיון ענייני ורציני בשאלת ההקצאה. תחת זאת, ננקטו הליכים לתיקון פגמים - שניתן לראותם כטכניים - בהסכם שבין העיריה והעמותה שנערך במרץ 98.

לאור הנחיית היועץ המשפטי לממשלה ואף שהעיריה סברה כי לא מחובתה לעשות כן, הועבר ההסכם לאחר הגשת העתירה לאישור שר הפנים. שר הפנים הורה לעירייה לנקוט הליכים לריפוי הפגמים שנפלו באישור ההסכם, שהם: העדר חוות דעת משפטית, אי פרסום הפקעת הקרקע לפי סעיף 19 לפקודת ההפקעות וקיצור תקופת החוזה ל-25 שנה עם אופציה להארכה. התיקונים האמורים בוצעו וב-1.3.00 ישיבה המועצה על המדוכה ואישרה ברוב מוחלט של קולות חבריה, את ההסכם. בעקבות זאת, אושר ההסכם על ידי

שר הפנים. בכך - טוענים המשיבים - התקיים כל הדרוש על מנת להכשיר את ההקצאה ואת ההסכם, מה עוד שהנחיית היועץ המשפטי לממשלה היא - לטענתם - מכאן ואילך ולא בדיעבד.

21. בדיקת המהלכים שנעשו על ידי המועצה ושר הפנים לאחר הגשת העתירה מלמדת, כי לא נעשה דבר מהותי כלשהו בהקשר להקצאה עצמה. המועצה קיימה ישיבה שלקראתה קיבלו חבריה את מסמכי העתירה והודע להם כי ההקצאה עומדת לבחינה בבג"ץ. ניתן היה לצפות, שבמצב דברים זה, תיבחנה על ידי המועצה הטענות לגופן וישקלו כל השיקולים הרלוונטים כדי לבדוק אם אכן יש מקום להקצאה שנעשתה כפי שנעשתה. מאום מכל זה לא קרה. המועצה התייחסה לתיקונים הטכניים בהסכם, אותם ביקש שר הפנים להכניס. ראש העיר הודיע בישיבה מה- 1.3.00 "אני מציע שאנחנו נאשרר את ההחלטה לאחר שקראנו את החומר ונאשרר שוב את ההצעה הזאת". המועצה הצביעה בעד אישור ההסכם בין העירייה לבין העמותה. לא התקיים דיון כלשהו בהקצאה אף שנאמר כי כבר דנו בזה. באף ישיבת מועצה לא דנו בזה. ההחלטה נתקבלה בזו הלשון: "מאשררים הסכם בין עיריית רחובות לעמותת "הליכות חיים". דיון כפי שנעשה עומד גם בניגוד לקביעת היועץ המשפטי לממשלה בתגובתו לעתירה, באומרו: "על המועצה לשוב ולדון בעניין בהסתמך על עקרונות היסוד של המשפט המנהלי שפורטו לעיל וזאת בשינויים המחויבים, בין היתר לאור השלב המתקדם שבו מצוי ההליך." עקרונות היסוד של המשפט המנהלי שפורטו בחוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה הובאו לעיל והם עולים בקנה אחד עם עקרונות וכללי המשפט המנהלי שפורטו בפסק דין זה. עקרונות אלה שרירים וקיימים מימים ימימה ויש לנהוג לפיהם גם בטרם יתגבש נוהל חדש. אלא, שההחלטות נשוא הדיון לא נתקבלו בהתאם.

22. על פי הוראת משרד הפנים נדרשה חוות דעת של היועצת המשפטית של העירייה. הומצאה חוות דעת כזו, בה צוין טיב ההסכם "המובא על פי החלטת ועדת ההקצאות ללא מכרז... החוזה יועבר לאחר אישורכם לאישור שר הפנים". בסיום חוות הדעת הקצרה נאמר: "למיטב הבנתי, אין פגם משפטי בחוזה, והוא מובא לאישורכם החוזר עקב דרישת משרד הפנים". חוות הדעת לא התייחסה כלל להליך ההקצאה. מכאן, שאין באישור ההסכם על ידי המועצה כדי לתקן את הפגמים שנפלו בהחלטת ההקצאה. העברת ההסכם לאישור שר הפנים, נעשתה, לאחר שהיועץ המשפטי לממשלה, בניגוד לעמדת היועץ המשפטי לעירייה, קבע כי יש לקבל את אישורו של השר לפי סעיף 188 לפקודה. עיון בהתכתבות בין השר למועצה ובאישור שניתן, מלמד, כי השר לא נדרש - הגם שאינני מחווה דעה אם הוא אמור להידרש - לבדיקת טיב הליך ההקצאה ועמידתו בכללי המנהל התקין. מכאן, שאישור ההסכם על ידי המועצה ועל ידי השר אינם מכשירים את ההקצאה בהיבט של שאלת עמידתה בכללי המנהל התקין.

על פגמים מהסוג הנדון, אמר הנשיא שמגר דברים היפים לענייננו:

"אין אנו דנים רק בפגמים נוהליים-טכניים. תוצאותיו והשלכותיו של מינהל ציבורי בלתי תקין, לפי הדוגמה שנתגלתה כאן, אינן מתמצות אך ורק בקיומו של ליקוי משרדי, המצביע על תקלה אנושית מצויה שביטוייה בהפרזה בירוקרטית או בחוסר יכולת לתפקד לפי כללים מותווים מראש. את אלה ניתן לתקן על ידי הדרכה, אזהרה ושינון. התוצאות וההשלכות של מקרה כגון זה שלפנינו חמורות בהרבה, כי הן חותרות תחת אמון האזרח ברשויות השלטון וביכולתן וברצונן לנהל ענייניהן לפי אמות מידה ממלכתיות, מתוך הקפדה על הגינות ושיוויון ומתוך הימנעות מניצול השררה לטובתם של יחידים או של קבוצות נבחרות. חלוקתה של קרקע לפי אמות מידה מפלגתיות, ללא פרסום וללא הגרלה ותוך הצגה בלתי מדויקת של הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, אינה יכולה, על-כן, להיראות כפגם פורמאלי. הרי נמנעה בכך מראש נטילת חלק על ידי כל גורם נוסף אשר אף לו יכול להיות עניין לגיטימי בחלוקת משאבים מקרקעיים כמתואר. תופעות כאלה יוצרות אצל האזרח המצוי תיסכול ואכזבה, וכתוצאה מהן מוסקת לעתים המסקנה המסוכנת, כי ההליכה בדרך המלך היא נלעגת, והיא אך ורק נחלתם של חסרי התבונה ונטולי הקשרים הנכונים" (בג"ץ 5023/91, בשג"צ 5409/91, 5438, לעיל, עמ' 803)

הפגמים בענייננו אינם פגמים נוהליים טכניים. אלה הם פגמים המשקפים מינהל ציבורי בלתי תקין. תוצאותיהם והשלכותיהם של פגמים כאלה, הן חתירה תחת אמון האזרח באושר השלטון וביכולתן וברצונן של הרשויות לנהל את ענייניהן לפי אמות מידה ממלכתיות מתוך הקפדה על הגינות ושיוויון ומתוך הימנעות מניצול השררה לטובתם של יחידים או של קבוצות נבחרות.

23. אלא שבכך לא תמה מלאכתנו, שכן, המציאות בשטח מצריכה התייחסות.

העתירה הוגשה לאחר שבוצעה ההקצאה, נחתם הסכם בין העירייה לבין העמותה ולאחר שהעמותה נקטה בצעדים להוצאה לפועל של הקמת המרכז ואף בנתה חלק מהמבנה המיועד להיות מוקם על הקרקע. לטענת העמותה, החלה הבנייה בפברואר 99. לעותרים נודע על הבנייה ועל תכליתה סמוך לאחר התחלת הבנייה במרץ 99 ומיד החלו בצעדים נמרצים להעברת רוע הגזירה מבחינתם. הבנייה נמשכה עד שניתן צו מינהלי להפסקת הבנייה - ביוני וצו של בית משפט זה ביולי. לטענת העמותה הספיקה לבנות שלד בן שתיים וחצי קומות, בהוצאה המגיעה כדי \$560,000. לפיכך, טוענת היא, כי הנזק שייגרם לה על ידי ביטול ההקצאה הוא עצום ורב וכי גם מסיבה זו יש להימנע מלבטל את ההקצאה. נשאלת השאלה, האם עניין לנו בשיהוי המצדיק הימנעות מביטול ההקצאה?

שיהוי יכול ויהיה סובייקטיבי, אובייקטיבי והשניים גם יחד. נוטה אני לחשוב, כי אין לפנינו שיהוי סובייקטיבי, באשר העותרים פעלו במהירות ובאינטנסיביות מרגע היוודע להם דבר הבנייה והיה עליהם למצות

כל אפשרות להביא לשינוי המצב, בטרם יפנו לערכאות. עדיין נשאלת שאלה אם יצירת העובדות בשטח מקימה טענה של שיהיו אובייקטיבי? לא בכל מקרה בו בוצעו פעולות בשטח העלולות לרדת לטמיון, ניתן לומר כי קיים שיהיו אובייקטיבי. לא תמיד ניתן לפעול כנגד היווצרות מציאות בשטח, בטרם נוצרה. לאחר שנוצרה, יש לבדוק אם הנזק שבאיונה, הוא בלתי הדיר או חמור עד כדי שאיננו מצדיק ביטול ההליך הבלתי תקין שהביא למצב שנוצר. לשם כך, יש לבדוק, בין השאר, את מידת אי תקינותו של ההליך. ככל שגדול הפגם המינהלי שנפל בהחלטה, כך קטנה חשיבותו של המצב בשטח וההיפך

עמד על כך השופט זמיר:

"עם זאת, גם כאשר העתירה לוקה בשיהוי, ומבחינת האינטרסים המעורבים בעניין יש מקום לדחות את העתירה, עדיין עשוי בית המשפט לדון בעתירה ולהכריע בה לגוף העניין כדי להגן על שלטון החוק. שהרי אפשר שדחיית העתירה בשל שיהוי תשאיר בתוקפה החלטה מנהלית שאינה כדין. ואם פגיעתה של החלטה זאת בעיקרון של שלטון החוק רעה וקשה, עשוי העיקרון של שלטון החוק, הדורש ביטול ההחלטה, לגבור על כל אינטרס אחר." (בג"ץ 2285/93, בשג"צ 5138/93 נחום נ' ראש עיריית פתח-תקווה ואח', פ"ד מח(5) 630, 642)

וביחס לבטלותן של הקצאות קרקע פגומות אמר הנשיא שמגר בפסק הדין בעניין פורז:

"לטעמי, אין בהתחייבויות שנטלו על עצמן העמותות המשיבות כדי להצדיק, כשלעצמו, מתן הגושפנקא בדיעבד לסטייה מהותית מן הנהלים התקינים. אין להכיר, בדרך כלל, בתקפותה בדיעבד של הקצאה שנפלה פגם, ומי שיקבל כספים על חשבון התשלום עבור קרקע שהקצאתה נתבטלה, קרי המינהל, חייב להתכבד ולהחזיר למי ששילם, בלוויות ריבית והצמדה, ומי שחייב בכך יקיים עתה את הנהלים אשר חייב היה לנהוג לפיהם מעיקרו (ראה בג"צ 178/74). המינהל, שנהג בנוהל פסול, יהיה חייב לשאת בנזקן של העמותות שנכנסו להתחייבויות ושילמו על חשבון חובן". (שם, בעמ' 803).

זאת ועוד, יש להניח שבתקופה בה נעשו פעולות הבנייה, הגיע דבר ההתנגדות הנמרצת של התושבים לידיעת העמותה. העמותה המשיכה והיתה רשאית להמשיך בבניה כל עוד לא נאסר עליה הדבר, אלא שבכך לקחה על עצמה סיכון. צר לי על שכך התפתחו הדברים. אלא שאין בנזק שנגרם לעמותה, אם נגרם, כדי להכשיר את הליך ההקצאה שדינו, פסולות.

24. אשר על כן, מציעה אני לעשות את הצו על תנאי למוחלט באופן שהחלטת ההקצאה תבוטל ועימה יתבטל כל שנעשה בעקבותיה. כן מציעה אני להטיל על המשיבה 1 לשלם לעותרים הוצאות בסך 25,000 ש"ח.

אין בפסק דין זה כדי לחוות דעה על סעדים העומדים לעמותה כנגד העיריה, אם תסבור, שנפגעה

ממעשיה.

השופטת ד' דורנר:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופטת ד' ביניש:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

הוחלט כאמור בפסק-דינה של כבוד השופטת ט' שטרסברג-כהן.

ניתן היום, כ"ג באב תש"ס (24.8.00).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט ת

העתק מתאים למקור
שמריהו כהן - מזכיר ראשי
J09.99036380